

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” – IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE
ȘCOALA DOCTORALĂ

TEZĂ DE DOCTORAT
(Rezumat)

Coordonator științific:
Prof. univ. dr. Ștefan S. GOROVEI

Doctorand:
Doru PARASCAN

IAȘI
2016

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” – IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE
ȘCOALA DOCTORALĂ

**STRUCTURI DE PROPRIETATE ÎN ȚARA DE JOS A MOLDOVEI.
STĂPÂNII DE PĂMÂNT DIN ȚINUTUL TECUCI
ÎN SECOLELE XV-XIX**

Coordonator științific:
Prof. univ. dr. Ștefan S. GOROVEI

Doctorand:
Doru PARASCAN

IAȘI
2016

STRUCTURI DE PROPRIETATE ÎN ȚARA DE JOS A MOLDOVEI. STĂPÂNII DE PĂMÂNT DIN ȚINUTUL TECUCI ÎN SECOLELE XV-XIX

Introducere

a. Însemnătatea temei, obiectivele și structura lucrării

De-a lungul vremii, studierea evoluției stăpânirii funciare din spațiul românesc în Evul Mediu a intrat în atenția unui număr mare de istorici, subiectul fiind abordat încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Istoriografia românească a manifestat interes pentru această problemă atât din punctul de vedere al structurilor de proprietate, cât și din perspectiva categoriilor de stăpânire, ambele fiind tratate în lucrări cu caracter general și mai puțin în studii cu specific local, acestea din urmă având posibilitatea să contribuie la realizarea unor sinteze sau la accentuarea rolului factorului local în evoluția proprietății. În continuarea contribuțiilor precedente, teza „Structuri de proprietate în Țara de Jos a Moldovei. Stăpânii de pământ din ținutul Tecuci în secolele XV-XIX” își propune să îndeplinească două obiective majore: identificarea, cercetarea și evoluția **proprietăților** în ținutul Tecuci, în perioada secolelor XV-XIX, și identificarea **stăpânilor** acestor proprietăți. Pentru îndeplinirea acestor obiective am urmărit să clarificăm aspecte referitoare la atestarea și evoluția administrativă a ținutului Tecuci, să întocmim un repertoriu al satelor arondate arealului amintit, respectând criteriul cronologic, localizarea cât mai exactă, identificarea categoriilor de stăpâni și transferul proprietății în interiorul familiei sau către alte categorii și instituții, să identificăm categoriile de stăpâni și să realizăm analiza acestora în funcție de natura lor. Având în vedere aceste deziderate, demersul nostru a fost conceput în trei capitole, fiecare dintre ele concentrându-se asupra unei probleme distincte, dar în legătură directă cu tema. Capitolul „**Ținutul Tecuci**” a fost rezervat discutării aspectelor privitoare la organizarea structurilor administrativ-teritoriale ale Moldovei în perioada secolelor XV-XIX, examinând în mod special identificarea și cercetarea factorilor care au determinat apariția și evoluția ținutului Tecuci. Capitolul „**Categorii de stăpâni în Moldova: ținutul Tecuciului**” a fost dedicat analizării categoriilor de stăpâni din ținutul Tecuci, o întreprindere minuțioasă ce a avut în vedere stabilirea categoriilor de proprietari, evoluția proprietății „locului domnesc” de la Tecuci, elaborarea unui registru al proprietăților și stăpânilor de pământ. Capitolul „**Stăpânii de pământ din ținutul Tecuciului**”, consacrat dregătorilor care au stăpânit sate în ținutul Tecuciului, a încercat să reconstituie „imaginea” proprietarului de pământ, o reprezentare gândită în funcție de domeniul stăpânit, ctitorii și funcțiile deținute.

b. Istoriografia temei și modalitatea de lucru

Elaborarea discursului istoric privitor la stăpânii de pământ din ținutul Tecuciului, în perioada cuprinsă între secolul al XV-lea și începutul secolului al XIX-lea, impune utilizarea unui spectru larg de izvoare istorice. De mare însemnătate prin gradul de întrebuițare și de furnizare a informațiilor sunt izvoarele scrise. Indiferent de natura lor, edite sau inedite, un rol important pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite l-au avut documentele și cronicile interne. Indicii valoroase cu privire la evoluția proprietății și la familiile de proprietari au fost identificate în actele cancelariei domnești (daniei, cărți de întăritură, împuterniciri pentru judecarea unor pricini, plângeri sau pentru stabilirea

hotarelor moșiilor etc), mărturiile dregătorilor timpului (hotarnici, megieși, membrii ai Sfatului, martori la tranzacții etc) și în sursele narrative ale secolelor XVII-XVIII. Asemenea documente au fost culese, transcrise, uneori interpretate, în corpusuri precum cele îngrijite de Ioan Antonovici¹, Damian Bogdan², Ioan Bogdan³, Teodor Bulat⁴, Ioan Caproșu⁵, Haralambie Chircă⁶, Constantin Cihodaru⁷, Nicolae Ciocan⁸, Theodor Codrescu⁹, Mihai Costăchescu¹⁰, Gheorghe Ghibănescu¹¹, Nicolae Iorga¹², Vasile Mihordea¹³, Aurel Sava¹⁴, Leon Șimanschi¹⁵, Petronel Zahariuc¹⁶. Pentru reușita unei investigații cât mai temeinice, de un real ajutor sunt și documentele adăpostite în fondurile Arhivelor Naționale¹⁷ sau ale Bibliotecii Academiei Române¹⁸, acte care de cele mai multe ori întregesc informațiile deja cunoscute despre tema în cauză. Privind în ansamblu istoriografia unui subiect referitor la organizare administrativă, proprietate și stăpânii de pământ, trebuie remarcată contribuția unor autori care prin efortul lor au permis nu doar acumularea unui set valoros de cunoștințe, cât mai degrabă clarificarea unor aspecte importante ale istoriei românilor. Mă gândesc aici la Constantin Cihodaru¹⁹,

¹ I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. 1-5, Bârlad, 1911-1926.

² Damian Bogdan, *Acte moldovenești din anii 1426-1502*, București, 1947.

³ Ioan Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I-II, București, 1913.

⁴ Teodor Bulat, *Documentele Mănăstirii Văratec*, Chișinău, 1939.

⁵ Ioan Caproșu, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I-IX, Iași, 1999-2007. Primul volum este editat împreună cu Petronel Zahariuc. De asemenea, amintim contribuția sa la editarea colecției *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, volumele I, III, XVIII, XXI, XXII, București, 1975-2006.

⁶ Haralambie Chircă, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. XIX, București, 1969.

⁷ Constantin Cihodaru, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. I (în colaborare cu I. Caproșu și L. Șimanschi), vol. III (în colaborare cu I. Caproșu și N. Ciocan), vol. XXI și vol. XXII (în colaborare cu I. Caproșu și L. Șimanschi), București, 1975-1980.

⁸ Nicolae Ciocan, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. III (în colaborare cu C. Cihodaru și I. Caproșu), vol. XXIII (în colaborare cu L. Șimanschi, G. Ignat și D. Agache), vol. XXV (în colaborare cu G. Ignat, D. Agache, M. Chelcu), vol. XXVII (în colaborare cu P. Zahariuc, C. Chelcu, M. Chelcu, S. Văcaru, D. Ciurea), București, 1980-2005.

⁹ Theodor Codrescu, *Uricaru sau colecțiune de diferite acte ce pot servi la istoria românilor*, vol. VI-XXV, Iași, 1875-1895.

¹⁰ Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I-II, Iași, 1931-1932; *Documente moldovenești de la Bogdan al III-lea*, București, 1940; *Documente moldovenești de la Ștefăniță vovod*, Iași, 1943.

¹¹ Gheorghe Ghibănescu, *Ispisoace și zapise (Documente slavo-române)*, vol. I-IV, Iași, 1906-1914; *Surete și izvoade (Documente slavo-române)*, vol. I-XXV, Iași, 1906-1933.

¹² Nicolae Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol. I-II, București, 1903; *Studii și documente privitoare la istoria românilor*, vol. V-XXII, București, 1903-1913.

¹³ Vasile Mihordea (în colaborare cu I. Constantinescu și C. Istrati), *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, Moldova*, vol. II, București, 1966.

¹⁴ Aurel Sava, *Documente putnene*, vol. I-II, Focșani, 1929-1931.

¹⁵ Leon Șimanschi, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. II și vol. XXIII (în colaborare cu G. Ignat, D. Agache și N. Ciocan), vol. XXI și vol. XXII (în colaborare cu C. Cihodaru și I. Caproșu), București, 1976-1996.

¹⁶ Petronel Zahariuc (în colaborare cu I. Caproșu), *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I, Iași, 1997; *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. XXVII (în colaborare cu C. Chelcu, M. Chelcu, S. Văcaru, N. Ciocan, D. Ciurea), București, 2005.

¹⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria orașului Tecuci*; Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Iași, *Colecția Documente*.

¹⁸ Biblioteca Academiei Române, *Documente Istorice*.

¹⁹ C. Cihodaru, *Câteva constatări în legătură cu proprietatea feudală și situația țărănimii din Moldova în a doua jumătate a secolului al XV-lea*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, an XII, fasc. 1, 1961;

Dumitru Ciurea²⁰, I. C. Filitti²¹, Constantin Giurescu²², Alexandru Gonța²³, Ștefan S. Gorovei²⁴, P. P. Panaitescu²⁵, Gheorghe și Alexandru Platon²⁶, Radu Rosetti²⁷, Henri H. Stahl²⁸, Nicolae Stoicescu²⁹, Maria Magdalena Szekely³⁰, Ioan Tanoviceanu³¹, Iolanda Țigliu³², Petronel Zahariuc³³, istorici care au meritul de a aprofunda fenomenul apariției, dezvoltării și evoluției proprietății cu toate implicațiile ce derivă din subiect (forme, definiții, categorii sociale, instituții, stăpâni, familii etc). Complexitatea unei asemenea teme a atras și atenția istoricilor locali, iar autori precum Ștefan Andronache³⁴, Paul Păltănea³⁵, Ion T. Sion³⁶, Constantin Solomon³⁷, C. A. Stoide³⁸, au demonstrat prin studiile întocmite interes și preocupare pentru identificarea elementelor care pot sintetiza problematica proprietății și a stăpânirii acesteia în ținutul Tecuciului. La rândul nostru, intuind rezultatele unei cercetări pe această direcție, am subscris prin teza „Structuri de

---

Contribuții la cunoașterea obștii țărănești din Moldova, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, an VII, nr. 1.

²⁰ D. Ciurea, *Organizarea administrativă a statului feudal Moldova (sec. XIV-XVIII)*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie”, tomul II, Iași, 1965.

²¹ I. C. Filitti, *Proprietatea solului în Principatele Române*, în „Opere alese”, ediție îngrijită de G. Penelea, București, 1929.

²² C. Giurescu, *Despre boieri*, București, 1920.

²³ Alexandru Gonța, *Satul în Moldova medievală*, Iași, 2011; *Domeniile feudale și privilegiile mănăstărilor moldovenești în timpul domniei lui Ștefan cel Mare*, în „Studii de istorie medievală”, ediție îngrijită de Maria Magdalena și Ștefan S. Gorovei, Iași, 1998.

²⁴ Ștefan S. Gorovei, *Întemeierea Moldovei: probleme controversate*, Iași, 1997; *Clanuri, familii, autorități, puteri (Moldova secolelor XV-XVII)*, în „Arhiva Genealogică”, I (IV), nr. 1-2, 1994.

²⁵ P. P. Panaitescu, *Interpretări românești. Studii de istorie economică și socială*, postfață și comentarii de Maria Magdalena și Ștefan S. Gorovei, București, 2004.

²⁶ Gheorghe Platon, Alexandru Florin Platon, *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea. Context european, evoluție socială și politică*, București, 1995.

²⁷ Radu Rosetti, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova. Tomul I. De la origini până la 1834*, București, 1907.

²⁸ H. H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I-III, București, 1958.

²⁹ N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Secolele XIV-XVII*, București, 1971; *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974.

³⁰ Maria Magdalena Szekely, *Sfetnicii lui Petru Rareș. Studiu prosopografic*, Iași, 2002.

³¹ I. Tanoviceanu, *Formațiunea proprietății fonciare în Moldova. Pământul gospod*, în vol. „Prinos lui D. A. Sturza la împlinirea celor șaptezeci de ani”, București, 1903.

³² Iolanda Țigliu, *Societate și mentalitate în Țara Românească și Moldova. Secolele XV-XVII*, București, 1997.

³³ Petronel Zahariuc, *Țara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ștefan voievod (1653-1658)*, Iași, 2003.

³⁴ Ștefan Andronache, *Documente istorice tecucene*, vol. I-III, Tecuci, 2001-2002. Documentele transcrise de către dl. Andronache trebuie să fie folosite cu prudență, deoarece din diferite motive unele acte prezintă date eronate (vezi recenziiile volumelor făcute de Ion T. Sion, în „Observator”, martie 2003, și Paul Păltănea, în „Dominus”, nr. 41, iunie 2003).

³⁵ Paul Păltănea, *Repertoriul documentelor istorice referitoare la județul Galați*, vol. I, părțile I-IV, Galați, 1986; *Neamul logofătului Costache Conachi*, București, 2001, *Peceți ștefaniene*, Galați, 2004.

³⁶ Ion T. Sion, *Contribuții la cunoașterea istoriei Tecuciului (III)*, în „Dunărea de Jos”, septembrie 2013; *Considerații cu privire la spișele de neam răzeșești*, în „Arhiva Genealogică”, V (X), nr. 3-4, 1998; *Familia boierilor moldoveni Costache*, Bârlad, 2014.

³⁷ Constantin Solomon (în colaborare cu C. A. Stoide), *Documente tecucene*, vol. I-III, Bârlad, 1938-1939; *Biserica și moșia Conăcheștilor de la Lărgășeni-Tecuci*, în „Analele Moldovei”, vol. II, fasc. 1-2, ianuarie-iunie 1942.

³⁸ C. A. Stoide, *Căpitanul Ștefan, neamul său și Mănăstirea Dumbrăvița*, în „Arhiva”, XLIII, nr. 3-4, 1936.

proprietate în Țara de Jos a Moldovei. Stăpânii de pământ din ținutul Tecuci în secolele XV-XIX” necesității de a completa (și uneori corecta) informațiile privitoare la atestarea și organizarea administrativă a ținutului Tecuci și la evoluția proprietății din perspectiva stăpânilor de pământ. Datorită volumului de muncă, trebuie menționat că lucrarea noastră nu are pretenția de a fi exhaustivă. Plecând de la premisa că discursul istoric este unul perfectibil, ne supunem eventualelor corecturi impuse de identificarea și publicarea unor documente sau dezvoltarea unor noi metode de lucru care pot împlini demersul început de noi. Așa cum a fost el gândit, bun sau mai puțin bun, discursul nostru istoric a fost rezultatul abordării unor metode de cercetare precum sinteza (construcție ce a vizat selectarea informației, analiza ei, verificarea ipotezelor, emiterea-acolo unde a fost cazul-unor noi teorii), analiza critică și comparativă a documentelor și coroborarea datelor obținute cu informații din alte surse.

I. Ținutul Tecuci

a. Aspecte privitoare la evoluția structurilor administrativ-teritoriale ale Moldovei în secolele XV-XIX

Evoluția ținuturilor din Moldova în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea, până la adoptarea Regulamentului Organic, s-a realizat în concordanță cu dezvoltarea economică, socială și politică a țării. Ținuturile, ca unități teritorial-administrative organizate începând cu domnia lui Petru I Mușatinul, au cunoscut o permanentă transformare din punct de vedere numeric și teritorial. Această comportare trebuie privită în funcție de împrejurările interne, când domnii introduceau măsuri care vizau întărirea puterii centrale și asigurarea securității frontierelor ca răspuns la intențiile de cucerire ale maghiarilor, polonilor sau turcilor. Factorii externi, care au determinat pierderea unor teritorii, și dorința domnilor de a administra cât mai eficient țara au provocat reducerea numărului ținuturilor moldovenești de la 27 de unități, în perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XVI-lea³⁹, la 16 unități, în momentul adoptării Regulamentului Organic în Moldova.

Configurația ținuturilor Moldovei, care coincide în cele mai multe cazuri cu bazinul hidrografic al principalelor râuri ale țării, confirmă ipoteza că aceste structuri administrative își au originea în uniunile de obști prestatale grupate pe văile râurilor. Nucleul ținuturilor moldovenești a fost constituit de către o cetate și domeniul din jurul ei, teritoriul cunoscut cu numele de ocol („locul domnesc”). În jurul unor asemenea cetăți sau curți domnești s-au organizat, în contextul procesului de formare și consolidare a statului, o serie de orașe⁴⁰. Aici își vor avea reședința reprezentanții puterii centrale. Autoritatea acestui împuternicit domnesc, numit în documentele timpului pârçălab, vornic, staroste sau ispravnic, se va extinde de la satele depedente de ocolul reședinței până la uniunile de obști aflate pe cursurile râurilor, întinse de-a lungul apelor de la izvoare spre vărsare.

³⁹ Constantin Burac, *op. cit.*, p. 222.

⁴⁰ Constantin Cihodaru, *Alexandru cel Bun*, Editura Junimea, Iași, 1984, p. 99.

b. Aspecte privitoare la evoluția ținutului Tecuci în secolele XV-XIX

Momentul actual al cercetării, investigație care a avut în vedere analiza documentelor editate privitoare la ținutul Tecuci, atestarea documentară, limitele teritoriale și organizarea administrativă, ne permite să privim apariția și evoluția structurii mai sus menționate ca fiind strâns legate de târgul Tecuci și văile râurilor Siret, Bârlad, Berheci, Zeletin, Dobrotfor, Tecucel, Dunavăț sau, mai târziu și pentru o perioadă mai scurtă, Polocin. Fiind așezat pe pământ domnesc, Tecuciul, atestat documentar la 1435, beneficia de organizarea unui ocol care asigura o sursă de venit domnului și întreținerea „scaunul” reprezentantului autorității centrale. De la acest ocol, „domeniu” care ar fi putut exista ca „loc domnesc” în timpul lui Petru Mușatinul, teritoriu care cuprindea târgul și zona din vecinătate pe o lungime de cca. 16 km, de la sud la nord, și 12 km, de la est la vest⁴¹, s-a dezvoltat unitatea administrativ-teritorială cunoscută cu numele de Tecuci⁴². Autoritatea împunătorului domnesc se va extinde în direcția nord, pe văile râurilor Bârlad, Zeletin, Dobrotfor, Berheci, Găiceana, și spre sud, pe văile Siret, Bârlad, Corozel și Gerul, urmând cursul apelor spre izvoare (sau vărsare) și limitele vechilor formațiuni situate pe aceste râuri și conduse de lideri locali. La sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea, ținutul Tecuciului va încorpora și partea de apus a teritoriului colonizat cu muntenii aduși din regiunea Olteniei, iar în secolul al XIX-lea unitatea a integrat, pentru o perioadă, și satele de pe valea Polocinului. Cu o evoluție teritorială influențată de interesele administrative, fiscale sau militare ale domnului sau de reorganizarea unităților vecine, ținutul Tecuciului a fost mărginit de-a lungul timpului și de hotare naturale: Răcățău, Dunavăț, Siret, Sirețul Polocin, Gerul. Conduc de staroști și ispravnici, care își aveau reședință în târg, ținutul Tecuciului a avut o importanță deosebită din punct de vedere strategic, deoarece se afla într-o zonă expusă năvălirilor străine, și economic, datorită drumurilor comerciale care îl străbăteau.

II. Categoriile de stăpâni în Moldova: ținutul Tecuciului

a. Domnia

După întemeierea statului, „îndată ce devenirea neatârnați și stăpânii unor domenii întinse”⁴³, domnii au beneficiat de o stăpânire preeminentă a întregului pământ al Moldovei. Văzută ca un ecou al stăpânirii superioare a obștii⁴⁴, moștenind, după unele opinii, influențe ale modelului bizantin, „dar cu adaptări originale și de sinteză”⁴⁵,

---

⁴¹ Datele propuse au la bază ipotezele istoricului Paul Păltănea despre ocolul Tecuciului; vezi Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 7.

⁴² În stadiul actual al cercetărilor, putem afirma că ținutul Tecuci nu s-a format doar „de la străvechea unitate teritorială a obștii sătești de pe valea Berheciului” (vezi C. Burac, *op. cit.*, p. 161), un rol la fel de important deținându-l și concentrarea de așezări din jurul Tecuciului localizată pe apele Siretului, Bârladului, Tecucelului și Corozelului.

⁴³ A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. III, Editura Cartea românească, București, p. 148.

⁴⁴ Valentin Al. Georgescu, *Instituțiile statelor românești de-sine-stătătoare*, în vol. „Constituirea statelor feudale românești”, Editura Academiei, București, 1980, p. 238.

⁴⁵ Valentin Al. Georgescu, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Editura Academiei, București, 1980, p. 143. Dinu C. Arion consideră că dominium eminent se datorează unei influențe a sistemului politic maghiar; vezi Dinu C. Arion, *Încercare asupra dominiului eminent din principatele Moldovei și Munteniei în secolele XIV și XV*, în volumul „Închinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani”, Editura Institutului de Istorie Universală, Cluj, 1931, p. 14.

concepția juridică de *dominium eminens* îi permite domnului să fie stăpânul suprem al pământului. Din această postură, domnul poate face danii de moșii, deține inițiativa întemeierii de așezări, confiscă proprietățile infidelilor sau confirmă dreptul de posesiune asupra pământului oricărui supus al său⁴⁶. Schițată pentru prima dată de istoricul A. D. Xenopol, care identifică între drepturile domnului și „un fel de stăpânire superioară”, o „proprietate efectivă asupra părții celei mai întinse a țărilor descălecate, mai ales asupra câmpului”⁴⁷, teoria domeniului eminent este contestată de Constantin C. Giurescu, considerând-o „exagerată” și limitând asemenea privilegii domnești asupra acelor proprietăți boierești a căror stăpâni se fac vinovați de hiclenie, nu plătesc dările sau sunt lipsiți de urmași, și asupra locurilor pustii, braniștelor, hotarelor târgurilor și orașelor, moșiilor personale, moștenite sau cumpărate⁴⁸. Desigur, cercetarea temei privitoare la constituirea domeniului eminent este un proces anevoios. Dificultatea rezidă în principal din lipsa de izvoare istorice contemporane procesului de întemeiere a Moldovei, precum și datorită „acelei confuzii specifice începuturilor vieții de stat, când nu se deosebea proprietatea statului de proprietatea privată a domnului”⁴⁹. Într-un studiu dedicat „formațiunii proprietății funciare” din Moldova⁵⁰, I. Tanoviceanu demonstrează că manifestarea acestui drept, autoritate prin care domnul este stăpân asupra întregului pământ, o posesiune „suprapusă celorlalte stăpâniri particulare”⁵¹, este o realitate a Moldovei medievale. Memoriul Divanului către generalul Enrzenberg, administratorul Bucovinei la 1782, în care se prezintă principiile de administrare a țării în perioada medievală, sugerează prin expresia „tot pământul Moldovii, dintru început loc domnesc a fost”⁵² că întreg teritoriul era socotit de domn drept o „ocină” a sa. În virtutea acestui drept, influențați de cele mai multe ori de contextul politic intern și extern al țării, domniile Moldovei au înstrăinat „locul domnesc” de la Tecuci pe motiv că „nu mai este de nici un folos domniei”, pentru „slujbă dreaptă și credincioasă” sau pentru a se asigura de serviciile unor dregători.

Prima danie cunoscută din locul domnesc de la Tecuci, al cărui hotar este consemnat documentar la 1507⁵³, este făcută de Petru Șchiopul în anul 1577. La 16 martie, din Iași, domnul făcea cunoscut că a dat și întărit „credinciosului și cinstului nostru boier pan Bilăi, mare vornic de Țara de Sus, un sat în ținutul Tecuciului, pe Bârlad, mai jos de târgul Tecuciului, anume **Cămilești**”⁵⁴. Satul, „fost drept domnescu și ascultător de târgul Tecuciului”, fusese dăruit, „cu tot cu loc de mori pe Bârlad și loc

---

⁴⁶ Ovid Sachelarie, Nicolae Stoicescu, *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Editura Academiei, București, 1988, pp. 167-168.

⁴⁷ A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 155.

⁴⁸ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. II, Editura All, București, pp. 253-255.

⁴⁹ V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (secolele XIV-XVII)*, Editura Științifică, București, 1957, p. 215.

⁵⁰ Ioan Tanoviceanu, *Formațiunea proprietății funciare în Moldova. Pământul gospod*, în vol. „Prinos lui D. A. Sturza la împlinirea celor șaptezeci de ani”, București, 1903, pp. 413-433.

⁵¹ V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *op. cit.*, p. 215.

⁵² Ioan Tanoviceanu, *op. cit.*, p. 414.

⁵³ Bogdan voievod face cunoscut că Isaico, fiul lui Ivanco Tudor, nepotul lui Dan, și-a vândut ocina „din uricul bunicului său, Dan, un sat la Tecuciu, la Salce, unde a fost Iliăș, mai sus de hotarul târgului...”; vezi *DIR, veacul XVI, A. Moldova, vol. 1*, doc. 48, p. 52.

⁵⁴ *DIR, veacul XVI, A. Moldova, vol. III*, doc. 100, p. 83.

pentru două mori în gărla care iese din sus de sat din Bârlad și curge pe lângă sat”, deoarece „nu mai era de nici un folos” domniei⁵⁵.

O a doua danie, făcută tot de domnul Petru Șchiopul, va avea loc în anul următor. La 18 aprilie 1578, „Petru, domnu țării Moldovei”, întărește lui Gălțu, staroste de Tecuci, și nepoților lui, Ghermanu, Avram, Drăgăilă, Ignatu, Stanu, satul **Matosaști**, „care sat au fost drept domnescu, supus Tecuciului, cu vad de moară în păraul Bârladului”.

În fine, o ultimă danie săvârșită de domnul Petru Șchiopul la ocolul Tecuciului are loc la o dată incertă. Se cunoaște doar că satul în cauză, **Săsești**, pe apa Bârladului, „cu locu de moară în Bârlad și cu locu ales de cătră târgul Tecuciului” a fost „drept cumpărătura” Savei stolnic de la Petru vodă, pentru „opt cai buni”⁵⁶.

Cea dintâi danie din hotarul târgului a fost făcută la 8 septembrie 1632 de către domnul Alexandru Iliș, când întărea lui Cârste uricariul un vad de moară „din apa Bârladului...în hotarul târgului Tecuci” cumpărat de la Gligorie și „fratele-său Văscan și de la surorile lor, Măriia Bunoae și Chirighina Golăniasa și fata ei, Anghiniia Ionășoae, și nepoții lor, Toader, ficior Lupului, toți feciorii și nepoții lui Tărăță din târgul Tecuciului”, pentru 70 de taleri⁵⁷.

O nouă danie din locul domnesc de la Tecuci este făcută la 1 iulie 1668, când domnul Iliș Alexandru îl miluiește pe Enache, „al doilea paharnic”, cu un loc din hotarul târgului Tecuci, „despre Săsești și Matosești”, ales și stălpit de Constantin paharnic și Poiană uricariul⁵⁸.

În anul 1720, pe 11 noiembrie, domnul Mihai Racoviță îi oferea lui Lupu Gheuca, „tertri logofăt”, „o bucată de loc din hotarul târgului Tecuci”⁵⁹. Hotărnicită de „oameni buni megieși”, locuitori ai târgului, dar și ai satelor din apropierea Tecuciului,⁶⁰ stăpânirea finului de cununie al domnului⁶¹ era plasată la sud de Tecuci, „din gios de târg”, învecinându-se cu „hotarul dumisale vornic Iordachi Ruset”⁶².

În anul 1753, domnul Constantin Racoviță, fiul lui Mihai Racoviță, făcea știre că, „văzând slujba credincioasă” a boierului Neculai Hrisoverghe, vel vornic, „l-a miluit dintru a noastră osăbită milă cu șase sute de stânjeni de moșie din fruntea locului, din hotaru domnescu a târgului Tecuciul, ce au mai rămas nedat danie de alți domni”⁶³. Hotărnicită de boierii Tanasie Meleghe, vornic de poartă, și Neculai, vel căpitan de Tecuci, moșia se întindea pe ambele maluri ale Bârladului, deoarece în „hotarul de răsărit...s-au aflat numai 200 de stânjeni”, iar pentru împlinirea daniei se vor da „400 stânjeni...în capul hotarului dispre apus”⁶⁴.

---

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *DIR, veacul XVII, A. Moldova, vol. V, doc. 26, p. 24.*

⁵⁷ *DRH, A, Moldova, vol. XXI, doc. 203, p. 259.*

⁵⁸ Ion T. Sion, *Contribuții la cunoașterea istoriei Tecuciului (III)*, în „Dunărea de Jos”, septembrie 2013, p. 11.

⁵⁹ SJAN Galați, *Fond Primăria orașului Tecuci*, dosar 9/1875, fila 43.

⁶⁰ „...preotul Lupașcu de Tecuci și Neculai vornic ot tam și Pădure starosti ot tam și Toader șoltuzu ot tam și Mânzac ot tam și Grigori Pâslaru ot tam și Angheluță ot tam și Ion Nistor ot tam și Nichita ot Furceni și Crăciun ot tam și Vasile sân Popa Ursului ot Necorești...și Costin ot Hântăști și Ion sân Grigori ot tam...”; *ibidem*.

⁶¹ Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 11.

⁶² SJAN Galați, *Fond Primăria orașului Tecuci*, dosar 9/1875, fila 43.

⁶³ *Ibidem*, f. 56.

⁶⁴ *Ibidem*.

Patru ani mai târziu, la 25 februarie 1757, în timpul celei de-a doua domnii din Moldova, Constantin Racoviță face danie Mănăstirii Sf. Prooroc Samuil „a sa dreaptă moșie de la târgul Tecuciului”⁶⁵, adică „tot locul domnescu...nedat di alți domni nemănuî” de la Tecuci⁶⁶. Hotarnicii stabiliți de domnie pentru delimitarea daniei, Ștefan Popăscul, vornic de poartă, și Andrian Cozma, împreună cu „toți târgoveții de Tecuciu bătrâni și tineri”⁶⁷, precum preotul Gavril, preotul Nicolae sau diaconul Ion⁶⁸, „au hotărât tot locul cât s-au găsit domnescu de giur împregiur” și au început a-l măsură, cu „funie de douăzeci de stânjeni și stânjenu de opt palme gospod”, „întâi de cătră apus, din sus de vatra târgului, dreptu din malul Bârladului și alătura cu moșia vornicului Hrisoverghe”⁶⁹.

Spre sfârșitul anului 1836, în luna noiembrie, Casa Obștii face un schimb de terenuri cu Mănăstirea Prooroc Samuil, tecucenii devenind proprietari pe moșia dăruită de domn la 1757, în schimbul Cosmeștilor și a unei sume de bani⁷⁰. Moșia Cosmești ajunsese în proprietatea obștii în cursul anului, pe 4 septembrie, fiind cumpărată de la Costache Conachi⁷¹. Pe locurile răscumpărate de la așezământul monahal, se vor face începând cu anul 1838 împroprietări, fiecare nou stăpân, boier, negustor, meșter sau funcționar intrând în posesia unei proprietăți a cărei mărime varia în funcție de suma plătită Casei Obștii⁷². Începând din acest an, târgul se va dezvolta de la așezarea situată la începutul secolului al XIX-lea pe malul drept al Bârladului, a căror case erau concentrate, de la sud la nord, în jurul bisericilor Maica Precista, Sf. Ilie și Sf. Nicolae, într-o primă etapă în partea de nord a vetrei, unde apare mahalaua Focșa, apoi dincolo de Bârlad, pe malul stâng, pe arealul unde se vor forma mahalalele Perii și Buda, și, într-o a doua etapă, în partea de vest a vetrei, pe malul stâng al Tecucelului, în jurul bisericii Sf. Ioan Botezătorul.

b. Boierii și răzeșii

Istoriografia națională nu a formulat încă un răspuns general acceptat referitor la originea sau criteriile de definire a boierimii ca stare socială. În ceea ce privește originea boierilor, sunt de referință considerațiile și tezele lui Dimitrie Cantemir⁷³, A. D.

---

⁶⁵ *Ibidem*, fila 54.

⁶⁶ *Ibidem*, fila 31.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Ibidem*, fila 54.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 11. La 7 februarie 1837, epitropul Eforiei Sf. Spiridon, boierul Costache Conachi, definitivă schimbul dintre tecuceni și Mănăstirea Prooroc Samuil; vezi Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 155.

⁷¹ La data de 4 septembrie 1836, Conachi vinde târgoveților, „fără nici un fel de tocmeală și cât au voit obștia a da, atât au primit, adecă 5500 galbeni”, moșile Oncani, Gioseni și Cosmești, luate de logofăt în cursul anului 1835, în urma unui schimb, de la cu Nicolae Costache; vezi Paul Păltănea, *op. cit.*, pp. 182-183.

⁷² SJAN Galați, *Fond Primăria orașului Tecuci*, dosar 9/1875, filele 81-86. Printre primii care au contribuit la răscumpărare s-au numărat și căminarul Ioniță Racoviță, paharnicul Iordachi Stupul, căminarul Constandin Boteanu, căminarul Grigori Stoensescu, medelnicerul Vasile Abaza, spătarul Dumitrachi Cornea, paharnicul Leca, medelnicerul Alecu Popa și alții; vezi filele invocate.

⁷³ „În limba țării li se zice boiari, nume ce se trage din slavonă....Neamurile slave obișnuiesc, din vremuri străvechi, să numească astfel pe toți mai marii lor”; vezi Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Minerva, București, 1973, p. 140.

Xenopol⁷⁴, P. P. Panaitescu⁷⁵, Iolanda Țighliu⁷⁶, autori care au optat pentru o obârșie străină, slavă sau turanică, a acestei categorii sociale privilegiate. Alături de aceste teorii reținem și aserțiunile potrivit cărora geneza acestei clase sociale, care era menționată la 1331 în documentele cancelariei maghiare sub formula „cei puternici ai aceluși ținut”⁷⁷, s-a realizat pe pământ românesc, boierii fiind stăpâni de pământ ridicați din mijlocul țărănimii la conducerea obștii⁷⁸. Definirea conceptului de boier impune folosirea mai multor criterii de identificare stabilite de istorici de-a lungul timpului. Cel mai vechi punct de vedere îi aparține lui Dimitrie Cantemir, care prezenta boierimea ca fiind alcătuită din dregători, „sfetnicii de taină ai domnului în treburile țării”⁷⁹, curteni, „oamenii de la curte, care au moștenit un sat sau altul de la înaintașii lor”⁸⁰ și călărași, obligați să-l însoțească pe domn în campanii militare, în schimbul moșiilor primite⁸¹. Identificând originile boierimii înaintea momentului întemeierii statelor medievale românești, A. D. Xenopol are meritul de a fi demonstrat că nobilimea autohtonă nu își datora statutul privilegiat dregătoriilor ocupate, cât mai ales dreptului de stăpânire a unei moșii, lot primit de la domn, cu posibilitatea transmiterii către urmași, în schimbul prestării unei slujbe militare⁸².

Dacă ne însușim ipoteza că boierimea moldovenească fusese creată de domn și forma o minoritatea la începuturi față de nobilimea cea veche⁸³ („cei puternici ai aceluși ținut”), trebuie să acceptăm că acest statut să afle în interdependență de conducătorul țării. De-a lungul timpului, boieria s-a dovedit a fi condiționată de ceva anume. Roman voievod îi dă „slugii Ioanîș viteazul, pentru credincioasă slujbă”, trei sate pe Siret, „uric lui, cu tot venitul, în veac, și copiilor lui, și nepoților lui, și strănepoților lui, și răstrănepoților lui, cu tot dreptul”⁸⁴. Cei care sunt menționați în calitate de martori la dănie, confirmând totodată noua stăpânire, sunt tot în slujba domnului: jupan Iuga, Bratul Netedul, Stanislav, Drăgoi, Vlad, Grozea, Costea⁸⁵. În consecință, indiferent de criteriul folosit pentru lămurirea conceptului de boier, „noblețea”, care putea fi foarte bine pur românească în cele mai multe cazuri din numele înscrise în actele cancelariei, nu se câștiga fără dovada unei slujbe credincioase față de domn. „Dreapta și credincioasa lor slujbă” trebuie să fi fost motivul determinant pentru ca domni să numească „în locurile

⁷⁴ O influență slavo-bulgărească ce datează din vremurile primelor organizări politice; vezi A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. III, Editura Cartea românească, București, p. 171.

⁷⁵ O clasă militară formată prin cucerirea slavilor, categorie care a reușit să-i supună pe autohtoni și să stăpânească pământul; vezi P. P. Panaitescu, *Interpretări românești. Studii de istorie economică și socială*, Editura De Stat, București, 1947, p. 62.

⁷⁶ Filiație turanică argumentată din perspectivă filologică; vezi Iolanda Țighliu, *Societate și mentalitate în Țara Românească și Moldova. Secolele XV-XVII*, Editura Paideia, București, p. 141.

⁷⁷ Alexandru Gonța, *Studii de istorie medievală*, texte selectate și pregătite pentru tipar de Maria Magdalena Szekely și Ștefan S. Gorovei, cuvânt introductiv Ioan Caproșu, Editura Dosoftei, Iași, 1998, p. 25.

⁷⁸ Ovid Sachelarie, Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 52; vezi și Radu Rosetti, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova. Tomul I. De la origini până la 1834*, Socec, București, 1907, p. 233 („stăpânii de sate erau scoborâtori din vechii cneji”).

⁷⁹ Dimitrie Cantemir, *op. cit.*, p. 141.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 208.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² A. D. Xenopol, *op. cit.*, pp. 165-172.

⁸³ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 44.

⁸⁴ *DRH*, A. Moldova, vol. I, doc. 2, p. 3.

⁸⁵ *Ibidem*.

cele mai de cinste și în dregătorii ale treburilor politicești și ale oastei...pe aceia care-i întreceau pe ceilalți în vitejie și credință”⁸⁶.

Trăsătura principală a boierimii române, dreptul său de proprietate câștigat în urma prestării unui serviciu domniei, privilegiu care va deschide calea către o funcție în aparatul administrativ al statului⁸⁷, va pune în discuție statutul unei alte clase sociale importante a Moldovei medievale: razeșii. Ca și în cazul altor structuri (vezi cazul boierilor), cercetătorii români nu au ajuns la un consens privitor la originea și evoluția razeșilor. Pentru acest subiect, tema ce include și interpretările referitoare la definire, teritoriul și rolul jucat de razeși în societatea românească, reținem opiniile lui Radu Rosetti⁸⁸, I. C. Filitti⁸⁹, H. H. Stahl⁹⁰, C. Cihodaru⁹¹. Apelând la un text din secolul al XVIII-lea, o definiție dată stării de megieși și razeși de către un locuitor al satului Soloneț-Ciripcău, din ținutul Soroca, istoricul Alexandru I. Gonța pare să surprindă cel mai clar caracteristicile instituției razeșiei⁹². Astfel, analiza documentului publicat în generosul volum „Satul în Moldova medievală”⁹³ ne îndreptățește să-i considerăm pe razeși proprietari de pământ care își stăpânesc lotul, „acel tot nedespărțit”, „fără să știe...care este partea lui”, în devălmășie, adică împreună cu alți proprietari. Stăpâni pe moșie în virtutea unor acte la care de cele mai multe ori făceau trimitere, razeșii aveau conștiința unui strămoș comun, un prim proprietar (nu primul proprietar al aceluia loc) din care ei descindeau. O precizare să impune a fi făcută pe marginea termenului „bătrân”. Potrivit lui Radu Rosetti, „bătrânii” erau urmașii „moșului”, un „autor comun care stăpânise satul întreg”⁹⁴. Însușită și de I. C. Filitti⁹⁵, ipoteza privitoare la descendența „bătrânilor” din stăpânitorul satului nu-și mai găsește susținerea documentară după

⁸⁶ Dimitrie Cantemir, *op. cit.*, p. 203.

⁸⁷ Cristian Nicolae Apetrei, *Reședințele boierești din Țara Românească și Moldova în secolele XIV-XVI*, Editura Istros, Brăila, 2009, p. 23.

⁸⁸ Referindu-se la originea „răzășilor și a răzășilor”, R Rosetti consideră că razeșii își „trag dreptul de stăpânire pe pământurile lor de la un moș comun, care a stăpânit odată întreg hotarul pe care vedem că trăiește astăzi obștia răzășască”; vezi Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 169.

⁸⁹ Pentru I. C. Filitti, razeș înseamnă proprietar de pământ, deoarece „proprietatea solului aparținea în indivizie tuturor urmașilor unui autor comun, stăpân cândva al hotarului întreg”; vezi I. C. Filitti, *Proprietatea solului în Principatele Române*, în „Opere alese”, București, 1985, p. 200.

⁹⁰ H. H. Stahl consideră că originea satelor razeșești trebuie căutată „în vastele organizații tribale de caracter străvechi, ale căror rădăcini urcă mult înainte de apariția primelor noastre documente”; vezi H. H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmășe românești*, vol. I, București, 1958, p. 53.

⁹¹ C. Cihodaru face distincție între comunitățile razeșești din regiunile Vrancea și Câmpulung, „urmașe ale obștilor țărănești primitive”, și obștea rezultată din neîncetatele diviziuni „între urmașii de vază cu întinsă stăpânire individuală”, unde razeșii, coproprietari în devălmășie, stăpâneau în temeiul unor acte obținute de înaintași; vezi C. Cihodaru, *Câteva constatări în legătură cu proprietatea feudală și situația țărănimii din Moldova în a doua jumătate a secolului al XV-lea*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, an XII, fasc. 1, 1961, p. 49 și *Contribuții la cunoașterea obștii țărănești din Moldova*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, an VII, nr. 1, p. 2.

⁹² Alexandru I. Gonța, *Satul în Moldova medievală*, Editura Panfilus, Iași, 2011, p. 246.

⁹³ „Pe răzăș, aceasta îl face răzăș, că stăpânește împreună cu mulți alții o moșie, fără să știe niciunul dintr-înșii care este partea lui, ce știe numai în ideea fieștecăre câtă parte i se vin dintr-acel tot nedespărțit. Și că pe megieși, aceasta îl face megieș, că locul ce stăpânește este despărțit cu hotare și sub a lui numai deosebită stăpânire. Și că, din ceasul ce un răzaș ș-au despărțit partea lui cu hotare de loc, din ceasul acela au încetat a fi răzaș și au rămas numai megiaș cu moșia răzașilor nedespărțiți într-dinșii, că alminterea n-ar avea deosebire megieșul de razeșie”; vezi Alexandru I. Gonța, *op. cit.*, p. 246.

⁹⁴ Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 166.

⁹⁵ I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 200.

analiza actelor de danie acordate în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. De exemplu, când Frățilă și nepoții săi, Mareș, Florea, Danciul și Bădea vor primi satul Liești, la 12 ianuarie 1495, pentru „slujbă dreaptă și credincioasă”⁹⁶, nu se amintește despre „autorul comun” de odinioară, care putea fi foarte bine Voico sau frații Cernat Ploscar și Șteful⁹⁷. „Autorii comuni” pentru lieșteni vor fi chiar beneficiarii actului de la 1495, reținuți după trei secole, în timpul unei judecăți de la 20 octombrie 1795, sub numele de „bătrâni”⁹⁸. Apariția unor noi „bătrâni” pe teritoriul satului Liești în intervalul 1495-1795, consemnați alături de „bătrânii originari” în diferite acte de vânzări din perioada anilor 1685-1686 sub numele de „bătrânul Negoit” și „bătrânul Popeștilor”⁹⁹, ne îngăduie să considerăm că există posibilitatea ca aceste persoane, despre care credem că numele lor sunt reale, să nu fi fost contemporane, în unele cazuri titulatura de „bătrân” fiind preluată de un urmaș. Urmând această perspectivă oferită de documentele satului Liești și Nicorești, în care putem vedea că „bătrânul” nu este altceva decât un reprezentant la care se raportează din punct de vedere genealogic și economic familia, îi putem considera pe răzeși urmașii unor proprietari de pământ care au servit domniei în perioada secolelor XV-XVI, fiind împrăștiți pentru „slujbă dreaptă și credincioasă” în locurile de unde își trăgeau obârșia¹⁰⁰.

c. Mănăstirile

Domeniul mănăstiresc din Moldova medievală constituie un subiect care s-a aflat în mod constant în atenția istoricilor români. Nicolae Iorga¹⁰¹, Alexandru Gonța¹⁰², Nicolae Grigoraș¹⁰³ sau Ion Caproșu¹⁰⁴ sunt doar câteva nume de referință pentru istoriografia națională, cercetători care au abordat în lucrări de sinteză sau în studii de specialitate tematica privitoare la stăpânirile și imunitățile mănăstirești. O scurtă investigație asupra modului de constituire a domeniului mănăstiresc ne va ajuta să înțelegem motivația de ordin religios sau ideologic care a determinat zidirea așezământului monahal, rolul acestuia, care putea fi foarte bine spiritual, social sau

⁹⁶ DRH, vol. III, doc. 163, p. 301.

⁹⁷ *Ibidem*, vol. I, doc. 280, p. 397.

⁹⁸ Paul Păltănea, *Peceți ștefaniene la Dunărea de jos*, Galați, 2004, p. 163.

⁹⁹ Constantin Solomon, C. A. Stoide, *op. cit.*, vol. III, pp. 30-36.

¹⁰⁰ Dincolo de această definiție, sunt destule exemple în care termenul de răzeș nu exprimă doar o categorie socială, ci și situația de vecinătate a răzoarelor stăpânite de țărani, boieri sau mănăstiri. Un asemenea exemplu îl întâlnim într-un act de de la 4 octombrie 1716, când Mihai Racoviță împunerea pe Ilie Catargi să aleagă moșia lui Ursu Iurașcu la Peletiuți, ținutul Neamț („Io Mihai Racoviță...scriem dumnealui la cinstitul și credincios boierul nostru dumnealui Ilie Catargiu vel logofăt, facem știre dumatiale că aicea la domnia mea jăluiră boierii noștrii Ursul Iurașco vătavul de stolnicei și frat(ele) său Miron medelnicierul pe călugării de la Bogdana zicând că sântu răzăși cu acei călugări la sat la Peletiuți, la ținutul Niamțului, și au stăpănit acești boieri din moșie din strămoșii lor până acu...”); vezi Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, CCCXLIII/64.

¹⁰¹ Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Vălenii de Munte, 1908.

¹⁰² Alexandru I. Gonța, *Domeniile feudale și privilegiile mănăstirilor moldovenești în timpul domniei lui Ștefan cel Mare; Domeniile mănăstirești în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea; Două mănăstiri moldovenești din secolul al XV-lea de pe valea Dobrovățului dispărute*, în „Studii de istorie medievală”, ediție îngrijită de Maria Magdalena și Ștefan Gorovei, Editura Dosoitei, Iași, 1998.

¹⁰³ Nicolae Grigoraș, *Primele mănăstiri și biserici moldovenești (ctitorii și proprietăți boierești)*, în „Studii și cercetări istorice”, vol. XX, Iași, 1947.

¹⁰⁴ Nicolae Grigoraș, Ion Caproșu, *Biserici și mănăstiri vechi din Moldova până la mijlocul secolului al XV-lea*, București, 1971.

cultural, precum și dimensiunea proprietăților în urma înzestrării ctitorilor. „Obiceiul” de a înalța și înzestra o mănăstire, deprindere nobilă a domnilor sau boierilor despre care scria Dimitrie Cantemir în prima parte a secolului al XVIII-lea¹⁰⁵, are ca motivație dorința ctitorului de a invoca mila divină pentru sine și strămoși. Petru voievod, domn al Moldovei, înștiința la 1 mai 1384 că „preamărita doamnă Mărgărita, mama noastră iubită și vrednică de cinste, a pus, din evlavie pentru Dumnezeu și fericita Maria, maica sa,...să se zidească în orașul Siret o biserică...pentru mântuirea sufletului său și al nostru și al părinților noștri”¹⁰⁶. Cu „gând bun”, pentru „sănătate” și sufletele înaintașilor Alexandru cel Bun dăruia la 7 ianuarie 1403 „sfintei noastre Episcopii” satele Averăuți și Hrețca¹⁰⁷, iar la 18 aprilie 1409 oferea Mănăstirii Sf. Nicolae, „care este în Poiana Siretului”, pentru „pomenirea sufletelor sfânt răposaților înaintașilor și fraților noștri și pentru sănătatea noastră”, bălțile de la gura Șumuzului și „loc unde va dori ca să-și sădească vie”¹⁰⁸. Pătrunși de aceleași cucernice sentimente, ctitorii Moldovei medievale vor lăsa posterității un șirag de așezăminte ridicate și împrumutate pentru „pomenirea și mântuirea sfânt răposaților părinți”, „sănătatea noastră” sau „sănătatea copiilor noștri”¹⁰⁹, precum și „pentru pomenirea înaintașilor și părinților și sănătatea și mântuirea noastră și a copiilor noștri”¹¹⁰. Primele mențiuni despre posesiunile mănăstirilor din ținutul Tecuciului le aflăm în documentele secolului al XVI-lea. În rândurile de mai jos, vom încerca o reconstituire a domeniului mănăstirilor înzestrate sau ctitorite în această parte a Moldovei.

III. Stăpânii de pământ din ținutul Tecuciului. Secolul al XV-începutul secolului al XIX-lea

Întocmirea unui registru al stăpânilor de pământ din ținutul Tecuciului este fără îndoială o întreprindere mai mult decât anevoioasă. Perioada lungă de timp (secolele XV-XIX) și mai mulți factori care au influențat în mod direct redactarea acestei teze sunt aspecte care au permis dezvoltarea condițiilor necesare îmbunătățirii acestei liste, transformând tema într-un „discurs perfectibil”. Totuși, rezumându-ne la abordarea acestui subiect, trebuie precizat că o asemenea inițiativă ar fi fost sortită eșecului dacă nu am fi avut la îndemână rezultatele cercetării unor istorici precum Al. Perietzanu-Buzău¹¹¹, Ștefan S. Gorovei¹¹², Maria-Magdalena Szekely¹¹³, Paul Păltănea¹¹⁴, Mihai

¹⁰⁵ Dimitrie Cantemir, *op. cit.*, p. 271.

¹⁰⁶ DRH, vol. I, doc. 1, pp. 1-2.

¹⁰⁷ *Ibidem*, doc. 17, p. 24.

¹⁰⁸ *Ibidem*, doc. 25, p. 37.

¹⁰⁹ *Ibidem*, vol. II, doc. 175, p. 260.

¹¹⁰ DIR, veacul XVI, A. Moldova, vol I, doc. 207, p. 235.

¹¹¹ Al. Perietzanu-Buzău, *Vidomostie de boierii aflați în țară la 1829-Ținutul Tecuciului*, în „Arhiva genealogică”, nr. I (VI), Iași, 1994.

¹¹² Ștefan S. Gorovei, *Vechi însemnări genealogice ale familiei Abaza*, în „Arhiva Genealogică”, VI, nr. 1-2, 1994, Iași.

¹¹³ Maria-Magdalena Szekely, Ștefan S. Gorovei, *Nepoții lui Ștefan cel Mare*, în „Arhiva Genealogică”, V (X), nr. 1-2, 1998, Iași.

¹¹⁴ Paul Păltănea, *Familia doamnei Ana, soția lui Mihai vodă Racoviță*, în „Arhiva Genealogică”, I (IV), nr. 3-4, 1994, Iași.

Dimitrie Sturza¹¹⁵, Sever Zotta¹¹⁶, sau nu am fi apelat la colecțiile documentare îngrijite de Ioan Caproșu¹¹⁷, Gh. Ghibănescu¹¹⁸, Petronel Zahariuc¹¹⁹, Arhivele Statului¹²⁰ și mai ales la documentele aflate în colecțiile Bibliotecii Academiei Române¹²¹ și ale Bibliotecii Naționale¹²². În linii mari, planul de lucru stabilit pentru fiecare stăpân de pământ/familie are în vedere identificarea unei continuități în evoluția proprietății, poziția deținută în administrația țării, delimitarea domeniului stăpânit, constatarea ctitoriilor (acolo unde este cazul).

Concluzii

Analiza și interpretarea surselor referitoare la organizarea teritorial-administrativă a ținutului Tecuci, evoluția proprietății și a beneficiarilor acesteia ne-au permis stabilirea unor concluzii la tema în discuție. Problematika unităților teritorial-administrative ale Moldovei nu a rămas indiferentă istoricilor din trecut sau prezent. Astfel, în sinteze sau în studii cu caracter monografic, istorici precum A.D. Xenopol, N. Iorga, C. Giurescu, I.C. Filitti, D. Ciurea, C. Burac au analizat apariția și evoluția ținutului ca formă de organizare teritorial-administrativă a Moldovei. Referitor la prima atestare documentară a ținutului Tecuci, am adus în discuție teoriile lui Paul Păltănea și Constantin C. Giurescu, istorici care au considerat că prima mărturie privitoare la ținutul Tecuciului provine din anul 1437. Apreciatul istoric gălățean Paul Păltănea va analiza documentul tradus și publicat de Mihai Costăchescu¹²³ și va opta pentru forma „orașul Tecuci, cu tot ocolul”. Mai mult, el va acorda un spațiu generos acestui subiect, considerând că vechiul ocol al Tecuciului poate fi identic cu ocolul amintit în condica visteriei din anul 1816¹²⁴. Un alt istoric titrat, Constantin C. Giurescu, în capitolul dedicat „județelor sau ținuturilor Moldovei” din sinteza *Istoria românilor*, afirmă că „prima mențiune pe care o cunosc despre acest județ (Tecuci, *n.n.*) este în documentul din 20 decembrie 1437, prin care voievozii Ilie și Stefan dăruiesc boierului Ion Ureclă păhărnicele, pentru dreapta și credincioasă slujbă, satele Bârgâiani pe Bârlad și Stănigeni și Sârbii la Tecuci”¹²⁵. Cu toate că avea cunoștință despre ambele documente, din anul 1435 și din 1437, dovada fiind că pe aceeași pagină se amintește și de regiunea *Oltenii*, amintită în actul de la 1 septembrie 1435, istoricul

---

¹¹⁵ Mihai Dim. Sturza, *Familii boierești din Moldova și Țara Românească*, vol. I, Editura Simetria, București, 2004.

¹¹⁶ Sever Zotta, *Dumitru Postelnicul, fratele lui Costin Hatmanul și descendența lui*, în „Revista istorică”, anul IX, numerele 10-12, octombrie-decembrie 1925;

¹¹⁷ I. Caproșu, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I-IX, 1997-2007, Iași.

¹¹⁸ Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise (Documente slavo-române)*, vol. I-IV, Iași, 1906-1914; *Surete și izvoade (Documente slavo-române)*, vol. I-XXV, Iași, 1906-1933.

¹¹⁹ Petronel Zahariuc (în colaborare cu I. Caproșu), *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I, 1997, Iași.

¹²⁰ *Catalogul documentelor moldovenești din arhiva istorică a statului*, vol. I-V, plus un supliment, 1957-1975, București.

¹²¹ Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*.

¹²² Biblioteca Națională a României, *Documente*.

¹²³ Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Stefan cel Mare*, vol. II, Viața Românească, Iași, 1932, p. 683.

¹²⁴ Paul Păltănea, *Repertoriul documentelor istorice referitoare la județul Galați*, vol. I, Biblioteca V. A. Urechia, Galați, 1986, pp. 6-7.

¹²⁵ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. II, Editura All, București, 2003, p. 285.

bucureștean alege anul 1437 drept anul primei atestări documentare a ținutului Tecuci. Tot Giurescu, în aceeași lucrare, dar la un alt capitol („Orașele sau târgurile. Satele”), înțelege prin termenul de ocol „un număr de sate dimprejurul fiecărui târg, care depinde de acesta sub raport administrativ, erau sub ascultarea lui”, susținând că „în scrisoarea lui Iliăș către regele Vladislav al Poloniei (este vorba de actul din anul 1435, *n.n.*) sunt menționate pentru prima dată ocoalele târgurilor Vaslui, Bârlad și Tecuci”¹²⁶. Noi am subscris acestei ipoteze și am încercat să o demonstrăm cu informațiile identificate în colecția îngrijită de Constantin Solomon și C. A. Stoide. Un astfel de document, care susține teoria atestării documentare a ținutului Tecuci pentru anul 1437, este rezultatul unei corespondențe purtate de către Ionașcu Balș cu Ilie Sturza și cu domnitorul Moldovei.

Privitor la categoriile de stăpâni, am insistat asupra celui mai important proprietar de pământ din Moldova: **domnul**. Dreptul de stăpânire al întregului pământ se exercita în virtutea principiului *dominium eminens*. Proprietățile aflate în posesia domnitorului erau cele dobândite de la boieri în caz de tradare, deces (dacă boierul nu avea rude care să moștenească proprietatea) sau pentru neplata dărilor¹²⁷. Tot ale domnitorului erau și toate locurile „pustii”, braniștile, hotarele târgurilor și orașelor. Pe lângă acestea, domnul mai avea proprietățile personale moștenite de la părinți sau cumpărate. În teza noastră am acordat o atenție deosebită evoluției „locului domnesc” de la Tecuci. După identificarea acestei posesiuni cu ajutorul mărturiilor vremii, am urmărit să stabilim domniile, cauzele și modalitatea înstrăinării acestei proprietăți. Astfel, pe parcursul a 125 de ani (1632-1757), pe motiv că nu mai este de nici un folos domniei, 4 domni (Alexandru Iliăș, Iliăș Alexandru, Mihai Racoviță, Constantin Racoviță) au dăruit unui număr de 4 familii de boieri („Cârste uricariul”, Enache „al doilea paharnic”, Lupu Gheuca „tetri logofăt”, Neculai Hrisoverghe „vel vornic”) și unei mănăstiri (Sf. Prooroc Samuil din Focșani) tot locul domnesc de la Tecuci.

Pentru serviciile aduse țării, contabilizate în stoparea prozelitismului catolic¹²⁸ sau propăvăduirea credinței creștin ortodoxe, domnitorii au acordat **mănăstirilor** ortodoxe privilegii economice, judiciare și comerciale. Tradiția acordării privilegiilor a început în timpul domniei lui Petru I Mușatinul și a continuat, sub diferite forme, în funcție de cum percepeau domnitorii influența Bisericii în societate sau rolul acesteia în guvernarea statului. Una dintre primele mănăstiri înzestrate este Mănăstirea Neamț. Un document de la Alexandru cel Bun, de la 7 ianuarie 1407, arată că Petru I Mușatinul i-a dăruit „două sate la gura Neamțului”, două mori și o vie¹²⁹. Fiind un important centru spiritual și cultural, Mănăstirea Neamț va fi „miluită” în timpul domniei lui Stefan cel Mare cu multe sate, „uric cu tot venitul”, iezere, prisăci etc, fapt care o va înscrie în rândul așezămintelor religioase care vor beneficia de „toate privilegiile feudale posibile la acea vreme”¹³⁰. În

---

¹²⁶ *Ibidem*, p. 325. Giurescu crede că *volost*, pentru perioada când s-a redactat actul, înseamnă *ocol*, mai târziu acest termen fiind tradus prin *ținut*. Vezi și volumul *Târguri sau orașe și cetăți moldovenești. Din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, Editura Academiei, București, 1967, p. 141, unde autorul precizează, referindu-se la actul din 1435, că „termenul *volost* are aici sigur înțelesul de ocol”.

¹²⁷ Constantin C. Giurescu, *op. cit.*, p. 254.

¹²⁸ Alexandru Gonța, *Studii de istorie medievală*, texte selectate de Maria Magdalena Szekely și Stefan S. Gorovei, cuvânt introductiv de Ioan Caproșu, Editura Dosoftei, Iași, 1998, p. 37.

¹²⁹ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, p. 75.

¹³⁰ Alexandru Gonța, *op. cit.*, p. 39.

prima parte a secolului al XIX-lea, Mănăstirea Neamț avea proprietăți în ținuturile Neamț, Roman, Putna, Tecuci, Iași, Orhei, Soroca¹³¹. Alături de Mănăstirea Neamț, au avut posesiuni în ținutul Tecuciului așezămintele monahale Florești, Nicorița, Galata, Aron vodă, Secu, Soveja, Cașin, Bârnova, Dancu, Adam, Colțea, Răchitoasa și Dumbrăvița.

O altă categorie a stăpânilor de pământ este reprezentată de către **boieri**. Teoriile lui N. Iorga, A.D. Xenopol, I. Bogdan, C. Giurescu, potrivit cărora statutul de boier era condiționat de exercitarea, la un moment dat, unei funcții administrative¹³², de stăpânirea unei proprietăți¹³³ sau de stăpânirea unei proprietăți pe baza unor acte de proprietate¹³⁴, de stăpânirea unei proprietăți indiferent de existența actelor, ocuparea unei dregătorii sau mărimea proprietății demonstrează că istoriografia națională nu a formulat un răspuns general acceptat la problema identificării unui criteriu pentru boierime ca stare socială. Un fenomen asemănător se întâmplă și cu o altă categorie socială, cea a **răzeșilor**. Chiar dacă am subliniat că, în momentul de față, istoriografia nu poate preciza clar care era statutul răzeșilor în trecut (urmașii sărăciți ai boierimii existente la începuturile statului medieval sau țărani liberi care stăpâneau în devălmășie un lot de pământ moștenit de la o generație la alta) noi am căutat să demonstrăm că răzeșia poartă cu sine reminescentele unei perioade prestatale, fiind parte a unui fenomen social care avea să se manifeste începând cu secolul al XVI-lea după principiul rudeniei (legăturilor de sânge) și prin conștiința unui prim reprezentant al familiei. Totuși, o cercetare asupra evoluției proprietății românești în perioada evului mediu ne conduce la lămurirea multor aspecte referitoare atât la modalitatea de stăpânire și transmitere a proprietății, precum și la deslușirea complicatelor „ițe” care ne pot ajuta să creionăm încrengăturile arborilor genealogici ale familiilor boierești sau răzeșești. Urmând aceasta direcție nu am aflat doar că o serie de familii au reușit să stăpânească neîntrerupt (din momentul intrării în posesie) proprietăți în ținutul Tecuci și să ocupe dregătorii importante în administrația țării, ci și că anumite familii considerate „boierești” în secolele XV-XVI vor avea urmași înregistrați documentar, după această perioadă, în calitate de răzeși. Din acest punct de vedere, am arătat o preocupare mai specială pentru familiile Abaza, Adam, Catargi, Cantacuzino, Conachi, Corban, Costache, Costin, Enache, Șendrea.

Ajunși la finalul demersului nostru, ne exprimăm speranța că teoriile susținute în această lucrare vor contribui la o mai bună cunoaștere a evoluției proprietății în ținutul Tecuciului în perioada secolelor XV-XIX. De asemenea, suntem convinși că investigațiile ulterioare pot aduce în discuție noi informații privitoare la proprietate și categoriile de stăpâni, date care pot confirma sau infirma concluziile noastre.

---

¹³¹ Constantin N. Tomescu, *Biserica în Principatele Române la 1808-1812*, ediție îngrijită de pr. Eugen Drăgoi, Editura Partener, Galați, 2010, p. 209.

¹³² Nicolae Iorga, *Istoria în chipuri și icoane*, vol. II, Editura Socecu, București, 1905, p. 161; „cele șase clase ale boierilor nu cuprind însă numai pe cei ce se află în slujbă, ci încă și pe cei cari au avut slujbe. ... până la moartea lor ei rămân boieri”.

¹³³ A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. II, *De la întemeierea Țărilor Române până la moartea lui Petru Rareș*, note și comentarii N. Stoicescu, București, 1986, pp. 174-194.

¹³⁴ Ioan Bogdan, *Cultura veche românească*, București, 1898, pp.44-49.

Bibliografie

1. Izvoare inedite

Biblioteca Academiei Române, Colecția *Documente istorice*

Biblioteca Națională a României, Colecția *Documente*

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria orașului Tecuci*

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Iași, Colecția *Documente*

2. Izvoare edite

Andronache Șt., *Documente istorice tecucene*, vol. 1-3, Tecuci, 2001-2002.

Antonovici I., *Documente bârlădene*, vol. 1-5, Bârlad, 1911-1926.

Bogdan, Damian P., *Acte moldovenești din anii 1426-1502*, București, 1947.

Bogdan I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, București, 1913.

Bulat, *Documentele Mănăstirii Văratec*, Chișinău, 1939.

Caproșu I., Petronel Zahariuc, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I, Editura Dosoftei, Iași, 1999.

Caproșu I., *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, volumele II-IX, Editura Dosoftei, Iași, 2000-2007.

Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului, vol 1-5, București, 1957-1975.

Costăchescu Mihai, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I și II, Iași, 1931- 1932.

Idem, *Documente moldovenești de la Bogdan al III-lea*, București, 1940.

Idem, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voevod*, Iași, 1943.

Codrescu Th., *Uricariul cuprinzător de hrisoave, ispisoace, urice, anaforale, proclamațiuni, hățșerife și alte acte de ale Moldovei și Țării Românești de pe la anul 1461 și până la 1854*, vol. VI, Iași, 1875.

Idem, *Uricarul cuprinzător de diverse acte care pot servi la istoria românilor*, vol. VII, Iași, 1886.

Idem, *Uricaru sau colecțiune de diferite acte ce pot servi la istoria românilor*, vol. X, Iași, 1888.

Idem, *Uricaru sau colecțiune de diferite acte ce pot servi la istoria românilor*, vol. XVII, Iași, 1891.

Idem, *Uricaru sau colecțiune de diferite acte ce pot servi la istoria românilor*, vol. XXI, Iași, 1892.

Idem, *Uricaru sau colecțiune de diferite acte ce pot servi la istoria românilor*, vol. XXII, Iași, 1893.

Idem, *Uricaru sau colecțiune de diferite acte ce pot servi la istoria românilor*, vol. XXV, Iași, 1895.

Documenta Romaniae Historica, A. Moldova. Volumul I (1384-1448), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, Editura Academiei, București, 1975.

Vol. II (1449-1486), întocmit de L. Șimanschi în colaborare cu G. Ignat și D. Agache, Editura Academiei, București, 1976.

Vol. III (1487-1504), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, N. Ciocan, Editura Academiei, București, 1980.

Vol. XVIII (1623-1625), întocmit de I. Caproșu, V. Constantinov, Editura Academiei, București, 2006.

Vol. XIX (1626-1628), întocmit de H. Chircă, Editura Academiei, București, 1969.

Vol. XXI (1632-1633), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, Editura Academiei, București, 1971.

Vol. XXII (1634), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, Editura Academiei, București, 1974.

Vol. XXIII (1635-1636), întocmit de L. Șimanschi, N. Ciocan, G. Ignat, D. Agache, Editura Academiei, București, 1996.

Vol. XXV (1639-1640), întocmit de N. Ciocan, G. Ignat, D. Agache, M. Chelcu, Editura Academiei, București, 2003.

Vol. XXVII (1643-1644), întocmit de P. Zahariuc, C. Chelcu, M. Chelcu, S. Văcaru, N. Ciocan, D. Ciurea, Editura Academiei, București, 2005.

Documente privind istoria României, veacul XVI, A. Moldova, vol. I (1501-1550), vol. II (1551-1570), vol. III (1571-1590), vol. IV (1591-1600), comitetul de redacție I. Ionașcu, L. Lăzărescu-Ionescu, B. Câmpina, E. Stănescu, D. Prodan, M. Roller, Editura Academiei, București, 1951-1953.

Documente privind istoria României, veacul XVII, A. Moldova, vol. I (1601-1605), vol. II (1606-1610), vol. III (1611-1615), vol. IV (1616-1620), vol. V (1621-1625), comitetul de redacție I. Ionașcu, L. Lăzărescu-Ionescu, B. Câmpina, E. Stănescu, D. Prodan, M. Roller, Editura Academiei, București, 1952-1957.

Ghibănescu, *Documente*, în „Ion Neculce”, nr. 6, 1926-1927.

Idem, *Ispisoace și zapise*, vol. IV, partea I, Iași, 1914.

Idem, *Surete și izvoade*, vol. II (1433-1633), Iași, 1907, vol. VII, Iași, 1912, vol. VIII, Iași, 1913, vol. XV, Iași, 1926.

Iorga N., *Documente tecucene și bârlădene*, în „Buletinul Comisiei istorice a României”, vol. IV, București, 1925,

Idem, N., *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol. I, București, 1903.

Mihordea V., Constantinescu I., Istrati C., *Documente privind relațiile agrare în veacul XVIII*, vol. II, Moldova, București, 1966.

Sava A., *Documente putnene*, vol. I, Focșani, 1929.

Solomon Constantin, Stoide C. A., *Documente tecucene*, volumele I-III, Bârlad, 1938-1939.

3. Lucrări generale

Apetrei Cristian, *Reședințele boierești din Țara Românească și Moldova în secolele XIV-XVI*, Editura Istros, Brăila, 2009.

Arion C. Dinu, *Încercare asupra dominiului eminent din principatele Moldovei și Munteniei în secolele XIV și XV*, în volumul „Închinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani”, Editura Institutului de Istorie Universală, Cluj, 1931.

Bărbulescu M., Deletant D., Hitchins K., Papacostea Ș., Pompiliu T., *Istoria României*, Editura Corint, București, 2012.

Bezviconi Gh., *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, 1947.

Brătianu Gheorghe, *Sfatul domnesc și Adunarea stărilor în Principatele române*, Editura Enciclopedică București, 1995.

Idem, *O enigmă și un miracol: poporul român*, Editura Corint, București, 2000.

Burac Constantin, *Ținuturile Țării Moldovei până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Editura Academică, București, 2002.

Cernovodeanu P., Bușe D., *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, vol. II, serie nouă, Editura Academiei, București.

Chiriac Laurențiu, *Monumentele religioase medievale din zona Bârladului*, Editura Kolos, Iași, 2007.

Cihodaru Constantin, *Alexandru cel Bun*, Editura Junimea, Iași, 1984.

Costăchel V., Panaitescu P. P., Cazacu A., *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (secolele XIV-XVII)*, Editura Științifică, București, 1957.

Croitoru, *Galați. Repertoriul descoperirilor arheologice și numismatice*, Editura Muzeului de Istorie Galați, Galați, 2013.

Dmitriev P. G., *Moldova în epoca feudalismului, vol. VII. Recensămintele populației Moldovei din anii 1772-1773 și 1774*, Editura Știința, Chișinău, 1975.

Drăgoi Eugen, *Mărturii de viață bisericească în ținutul Tecuciului de la începuturi până la anul 1800*, Editura Partener, Galați, 2015.

Filitti I. C., *Despre vechea organizare administrativă a Principatelor române*, Revista de drept public, Imprimăriile Marvan, București, 1934.

Idem, *Opere alese*, ediție îngrijită de Georgeta Penelea, Editura Eminescu, București, 1985.

Giurescu C. Constantin, *Istoria românilor*, volumele I-II-II, Editura All, București, 2003.

Idem, *Principatele române la începutul secolului al XIX-lea*, Editura Științifică, București, 1957, p. 38

Idem, *Târguri sau orașe și cetăți moldovene. Din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, Editura Academiei, București, 1967.

Georgescu Al. Valentin, *Instituțiile statelor românești de-sine-stătătoare*, în vol. „Constituirea statelor feudale românești”, Editura Academiei, București, 1980.

Idem, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Editura Academiei, București, 1980.

Gonța Alexandru, *Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacurile XIV-XVII (1384-1625). Indicele numelor de locuri*, Editura Academiei, București, 1990.

Idem, *Unele aspecte ale politicii interne a lui Ștefan cel Mare*, în „Studii. Revistă de istorie”, 4, anul X, 1957.

Idem, *Satul în Moldova medievală*, Editura Panfilus, Iași, 2011.

Idem, *Domeniile feudale și privilegiile mănăstirilor moldovenești în timpul domniei lui Ștefan cel Mare; Domeniile mănăstirești în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea; Două mănăstiri moldovenești din secolul al XV-lea de pe valea Dobrovățului dispărute*, în „Studii de istorie medievală”, ediție îngrijită de Maria Magdalena și Ștefan Gorovei, Editura Dosoftei, Iași, 1998.

Gorovei S. Ștefan, *Dragoș și Bogdan întemeietorii Moldovei. Probleme ale formării statului feudal Moldova*, Editura Militară, București, 1971.

Idem, *Întemeierea Moldovei. Probleme controversate*, Editura Universității „Alexandru I. Cuza”, Iași, 1997.

Idem, *Veacul XIV. Din nou și mereu...*, în „Vocația istoriei. Prinos profesorului Șerban Papacostea”, volum îngrijit de Ovidiu Cristea și Gheorghe Lazăr, Editura Istros, Brăila, 2008.

Grigoraș Nicolae, *Țara românească a Moldovei până la Ștefan cel Mare*, Editura Junimea, Iași, 1978.

Grigoraș Nicolae, *Instituții feudale din Moldova. Organizarea de stat până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Editura Academiei, București, 1971.

Hanga Vladimir, *Istoria dreptului românesc*, vol. I, Editura Academiei, București, 1980.

Iorga Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, volumele V, VI, VII, XI, XVI, XXII, București, 1903-1913.

Idem, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Vălenii de Munte, 1908.

Moldovanu Dragoș (coordonator), *Tezaur toponimic al României. Moldova, vol. I. Repertoriul istoric al unităților administrativ-teritoriale, 1772-1988, partea I, A. Unități simple (Localități și moșii)*, Editura Academiei, București, 1991.

Nedeloiu Paul Daniel, *Sate și boieri în ținutul Neamț de la sfârșitul secolului al XIV-lea până la jumătatea secolului al XVII-lea*, teză de doctorat, Biblioteca Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru I. Cuza”, Iași.

Panaiteșcu P. P., *Interpretări românești. Studii de istorie economică și socială*, Editura de Stat, București, 1947.

Papacostea Șerban, *Evul mediu românesc. Realități politice și curente spirituale*, Editura Corint, București, 2001.

Idem, *Românii în secolul al XIII-lea. Între cruciată și Imperiul mongol*, Editura Enciclopedică, București, 1993.

Petcu M., *Mănăstiri și schituri din Moldova astăzi dispărute (sec. XIV-XIX)*, Biblioteca Națională a României, București, 2010.

Popovici Neculai, Popovici Paraschiva, *Tecuciul-Nou. Monografie*, Tipografia Adam, Tecuci, 1932.

Rădvan Laurențiu, *Orașele din Țările Române în Evul Mediu: sfârșitul secolului al XIII-lea-începutul secolului al XVI-lea*, Iași, 2011.

Sachelarie O., Stoicescu N., *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Editura Academiei, București, 1988.

Spinei Victor, *Moldova în secolele XI-XIV*, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1982.

Stoicescu N., *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974.

Idem, *Dicționar la marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Secolele XIV-XVII*, Editura Enciclopedică, București, 1971.

Idem, *Sfatul domnesc și marii dregători din Țara Românească și Moldova (secolele XIV-XVII)*, Editura Academiei, București, 1968.

Sturza D. Mihai, *Familii boierești din Moldova și Țara Românească*, vol. I, Editura Simetria, București, 2004.

Tanoviceanu I., *Formațiunea proprietății fonciare în Moldova. Pământul gospod*, în vol. „Prinos lui D. A. Sturza la împlinirea celor șaptezeci de ani”, București, 1903.

Idem., *Marele spătar Ilie Țifescu și omorârea lui Miron și Velișco Costin*, în „Analele Academiei Române”, seria II, tom XXXII, 1909-1910, Memoriile Secțiunii Istorice, București, 1910.

Tomescu C., *Biserica din principatele române la 1808-1812*, ediție îngrijită de pr. Eugen Drăgoi, Galați, 2010.

Tăbăcaru Dumitru, *Nostalgie răzășești*, Editura Paco, București, 1993.

Țighliu Iolanda, *Societate și mentalitate în Țara Românească și Moldova. Secolele XV-XVII*, Editura Paideia, București, 1997.

Ungureanu Mihai Răzvan, *Marea arhondologie a boierilor Moldovei*, Editura Universității „Alexandru I. Cuza”, Iași, 2014.

Xenopol A. D., *Istoria românilor din Dacia Traiana*, vol. III, ediția a IV-a, București, 1998.

4. Lucrări speciale

Andronache Ștefan, *Monografia orașului Tecuci*, Editura Geneze, Galați, 1999.

Antonovici I., *Mănăstirea Florești din plasa Simila, județul Tutova*, București, 1916.

Atanasiu Mihai Bogdan, *Satele dintre Prut și Nistru ale marelui vistiernic Iordache Cantacuzino și evoluția stăpânirii acestora în rândul urmașilor săi până la finele secolului al XVIII-lea*, în „Pro Basarabia-Repere istorice și naționale”, Iași, 2007.

Bedreag E., *Sucesiune și practică testamentară în familia Catargi*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie”, vol. XXXI.

Bacumenco Ludmila, Amăriuței Mihai Cristian, *Despre marele vistiernic Iordache Costache Venin și locul său de veci de la Mănăstirea Căpriană*, în „Pro Basarabia-Repere istorice și naționale”, Iași, 2007.

Chelcu Marius, *Orașul Tecuci. Stăpânirea și organizarea teritoriului urban până la Regulamentul Organic*, Cluj Napoca, 2015.

Chirileanu Gh., *Răzășii din Gârlești în luptă cu logofătul Costache Conachi*, în „Analele Moldovei”, vol. I, fasc. I-IV, ian.-dec. 1941.

Cihodaru C., *Câteva constatări în legătură cu proprietatea feudală și situația țărănimii din Moldova în a doua jumătate a secolului al XV-lea* în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, an XII, fasc. 1, 1961,

Idem, *Contribuții la cunoașterea obștii țărănești din Moldova*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, an VII, nr. 1.

Ciuntu Th., *Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Tecuciu*, București, 1897.

Ciurea D., *Organizarea administrativă a statului medieval Moldova (secolele XIV-XVIII)*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie”, Tom II, Editura Academiei, Iași, 1965.

Giurescu C., *Despre boieri*, Editura Cartea românească, București, 1920.

Giurescu C. Constantin, *Oltenii și Basarabia. Colonizări muntene în cadrul Moldovei de sud în veacurile XIV-XV*, în „Revista istorică română”, X, 1940.

Glicherie Lovin, *Schitul Sihastru din județul Tecuci*, Bârlad, 1923.

Gorovei S. Ștefan, *Vechi însemnări genealogice ale familiei Abaza*, în „Arhiva Genealogică”, VI, nr. 1-2, Iași, 1994.

Idem, *Contribuții la genealogia familiei domnitoare Tomșa*, în „Revista Arhivelor”, anul XLVIII, 1971.

Idem, *Urmașii lui Șendrea, portarul Sucevei*, în „In honorem Mircea Ciubotaru”, volum îngrijit de Lucian Valeriu Lefter și Mihai Bogdan Atanasiu, Editura Universității „Alexandru I. Cuza”, Iași, 2015.

Gorovei S. Ștefan, Szekely Maria, *Nepoții lui Ștefan cel Mare*, în „Arhiva Genealogică”, V (X), nr. 1-2, Iași, 1998.

Filitti I. C., *Proprietatea solului în Principatele Române*, în „Opere alese”, Ediție îngrijită de G. Penelea, București, 1985.

Iftimie Sorin, *Abăzeștii din sudul Moldovei*, în „Arhiva Genealogică”, IV (IX), nr. 3-4, 1997.

Istrati, C., *Condica visteriei Moldovei din anul 1816*, Editura Academiei, Iași, 1979.

Macovei Adrian, *Organizarea administrativ-teritorială a Moldovei între anii 1832-1862*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol”, volumul XIX,, Editura Academiei, Iași, 1982.

Marinescu I., *Acte moldovenești felurite*, în „Buletinul Comisiei Istorice a României”, vol. VIII, București, 1929.

Idem, *Documente relative la Maria Roset, fata lui Eustratie Dabija Voevod*, în „Arhiva Genealogică”, anul II, aprilie-iunie, 1913.

Mareș Ion, *Date referitoare la Mănăstirea Răchitoasa din comuna Bacău*, în „Miscellanea historica et archaeologica in honorem Vasile Ursachi octogenarii”, Editura Istros, Brăila, 2015.

Monu Elena, *Familia Costache. Istorie și genealogie*, Editura Sfera, Bârlad, 2011.

Papadopol-Calimah Alexandru, *Scrisoare despre Tecuciu*, în „Convorbiri literare”, nr. 5, 1885.

Păltănea Paul, *Repertoriul documentelor istorice referitoare la județul Galați*, vol. I, partea I-IV, Galați, 1986.

Idem, *Neamul logofătului Costache Conachi*, Editura Albatros, București, 2001.

Idem, *Note despre Adămeștii din ținutul Covurlui (Galați)*, extras din Arhiva Genealogică, V (X), 1998.

Idem, *Cernăteștii de la ținutul Covurlui și domeniul lor familial*, în „Arhiva Genealogică”, VI (IX), nr. 1-4, 1999.

Idem, *Familia cronicarului Miron Costin și risipirea moșiilor prin descendenți*, în „Arhiva Genealogică”, IV (IX), nrr. 3-4, 1997.

Idem, *Peceți ștefanieni la Dunărea de Jos*, Galați, 2004.

Perietzanu-Buzău Alexandru, *Vidomostie de boieri aflați în țară la 1829-Ținutul Tecuciului*, în „Arhiva Genealogică”, I (VI), Iași, 1994.

Rosetti R., *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova. Tomul I. De la origini până la 1834*, Socec, București, 1907.

Stahl H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I, București, 1958.

Sion I. T., *Contribuții la cunoașterea istoriei Tecuciului (III)*, în „Dunărea de Jos”, septembrie 2013, p. 11.

Idem, *Considerații cu privire la spițele de neam răzeșești*, în „Arhiva genealogică”, vol. V (X), nr. 3-4, 1998.

Idem, *Câteva documente tecucene*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol”, XVIII, Iași, 1981.

Idem, *Alte documente tecucene*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol”, XIX, Iași, 1982.

Idem, *Observații asupra indicilor de nume*, în „Addenda et corrigenda”, Extras din Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XXI, Iași, 1984.

Idem, *Ion Tălmaci, tulpina unui bogat arbore genealogic*, în „Arhiva genealogică”, vol. VI (XI), nr. 1-4, 1999.

Idem, *Umbrărești, vatră milenară de istorie*, ediția a II-a, Iași, 2012.

Idem, *Familia boierilor moldoveni Costache*, Editura Sfera, Bârlad, 2014.

Solomon C., *Biserica și moșia Conăcheștilor de la Lărgășeni-Tecuci*, în „Analele Moldovei”, vol. II, fasc. 1-2, ianuarie-iunie 1942.

Stoide C. A., *Căpitanul Ștefan, neamul său și Mănăstirea Dumbrăvița*, în „Arhiva”, anul XLIII, nr. 3-4, 1936.

Szekely M. Magdalena, *Ctitorii Voroneșului*, Analele Putnei, nr. 1/2009.

Velciu D., *Cu privire la cei mai vechi Costinești*, în „Revista de istorie”, tom 31, nr. 8, august 1978, p. 1452.

Zahariuc Petronel, *Două catastife ale Cantacuzinilor moldoveni din veacul al XVII-lea*, în „Revista de Istorie Socială”, IV-VII, 1999-2002.

Zotta S., *Note cu privire la neamul Șendrea, portar de Suceava, cumnatul lui Ștefan cel Mare*, în „Arhiva Genealogică”, II, 1913, 1-12, Ediție anastatică, Institut Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”, Iași.

Idem, *Dumitru postelnicul, fratele lui Costin hatmanul și descendența lui*, în „Revista istorică”, anul IX, nr. 10-12, 1925.

Idem, *Știri despre Costinești*, în „Revista Istorică”, XI, nr. 4-6, 1925.

Cuprins

Introducere	
a. Însemnătatea temei, obiectivele și structura lucrării.....	3
b. Istoriografia temei și modalitatea de lucru.....	3
I. Ținutul Tecuci	
a. Aspecte privitoare la evoluția structurilor administrativ-teritoriale ale Moldovei în secolele XV-XIX.....	6
b. Aspecte privitoare la evoluția ținutului Tecuci în secolele XV-XIX.....	7
II. Categoriile de stăpâni în Moldova: ținutul Tecuciului	
d. Domnia.....	7
e. Boierii și răzeșii	10
f. Mănăstirile.....	13
III. Stăpânii de pământ din ținutul Tecuciului. Secolul al XV-începutul secolului al XIX-lea.....	14
Concluzii.....	15
Bibliografie.....	18